

Potřeby a práva dítěte

Potřeby dítěte

Potřeby dítěte jsou závislé především na věku, pohlaví, zdravotním stavu a prostředí, ze kterého dítě pochází.

Základní potřeby dítěte dělíme z didaktického hlediska s vědomím jejich vzájemného propojení a vývojové dynamiky na:

1. biologické;
2. psychické;
3. sociální;
4. vývojové.

Biologické potřeby

K základním biologickým potřebám patří především:

- odpovídající výživa dle věku, množství i kvality;
- uspokojování hygienických požadavků – čistota, teplo, světlo atd.;
- potřeba dostatečné obranyschopnosti – tedy očkování;
- stimulace – dostatek adekvátních podnětů pro nervovou soustavu a s tím související pohybový rozvoj;
- preventivní a kurativní péče, rehabilitační, příp. resocializační péče.

Psychické potřeby

Uspokojování psychických potřeb umožňuje dítěti nejenom se přiměřeně rozvíjet v oblasti intelektu, citů a vůle, ale i v chování, interakci s okolím, chápání sebe a lidí, společenských hodnot i celého prostředí, jehož je dítě důležitou součástí.

K základním psychickým potřebám patří především^[1]:

- **Potřeba náležitého přívodu podnětů** – tedy stimulace v pravý čas, v patřičném množství a kvalitě. Centrální nervový systém dítěte musí být naladěn po stránce biologické i psychické, aby mohl pracovat „naplno“.
- **Potřeba smysluplnosti světa** – myslí se tím ta skutečnost, aby se ze spousty podnětů, které dítě přijímá, staly poznatky a zkušenosti. K tomu je třeba určitý smysl a řád, podněty musí být postupně organizovány a zpracovávány. Jestliže jsou podněty dítěti předkládány v určitém logickém sledu a dítě je odměňováno sympatickou pozorností vychovatelů, pak se proces učení může rozvíjet celkem snadno jako jistá samozřejmost.
- **Potřeba jistoty** – je uspokojována především ve vztazích dítěte k dospělým vychovatelům. Výzkumy ukázaly, že dítě velmi nutně potřebuje jistotu v tom, jak dospělý jedinec zareaguje v daných situacích. Tzn., že může na základě svých zkušeností reakci rodiče (vychovatele) předpokládat.
- **Potřeba vědomí vlastní identity** – vlastního „já“ – vlastní společenské hodnoty, která se za normálních podmínek objevuje mezi druhým a třetím rokem života. Dítě si vytváří představu o sobě podle toho, jak jej lidé přijímají, jak hodnotí jeho projevy, co oceňují, co odmítají apod. Jde především o lidi nejbližší a jejich názory. Takto utvářená identita (případně sebevědomí) ovlivňuje jeho prožívání společenských vztahů a vývoj jeho společenských postojů v dalších vývojových fázích.
- **Potřeba otevřené budoucnosti** – čili jasné životní perspektivy. Je to potřeba v živočišné říši typická pouze pro člověka. Otevřená budoucnost nás motivuje k aktivitě, činorodosti, kdežto uzavřená budoucnost k apatii, zoufalství, beznaději. S tímto se můžeme setkávat tehdy, kdy není perspektiva pro normální vývoj dítěte, nebo má infaustní prognózu. Tato potřeba se nejvíce rozvíjí v mladším dospívání, vrcholu dosahuje v době vrcholu reprodukce, ve stáří se opět zkracuje.

Zlomené žebra jako následek násilí vůči dítěti.

Psychická deprivace se může projevit tehdy, když není jedinec dlouhodobě uspokojován ve svých psychických potřebách, které jsou nezbytné pro adekvátní rozvoj jeho osobnosti. Může dojít k tomu, že nebude schopen se přizpůsobit, bude se chovat atypicky, někdy až asocíálně.

Sociální potřeby

Někteří autoři výše uváděné psychické potřeby dávají dohromady se sociálními a označují je jako psychosociální. Nicméně člověk je tvor společenský a s tím souvisí i požadavek optimální socializace, jež bez uspokojování základních sociálních potřeb je nereálná.

Mezi sociální potřeby je zařazována:

- potřeba lásky a bezpečí;
- potřeba přijetí dítěte;
- identifikace s ním;
- rozvinutí všech jeho sil a schopností.

Vývojové potřeby

Potřeby dítěte se (jak výše uvedeno) mění v čase, s růstem a vývojem dítěte, jeho zvláštnostmi. Důležitým aspektem je motivace, která vede jedince k vyhledávání a poznávání nových skutečností, poznatků a činností.

Práva dítěte

Nejdůležitější mezníky ve vývoji lidských a především dětských práv:

- 1924 – Ženevská deklarace práv dítěte;[1] (<http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>)
- 1959 – Charta práv dítěte – Chicago;
- 1989 – Úmluva o právech dítěte;[2] (https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=ind&mtdsg_no=iv-11&chapter=4&clang=_en)
- 1990 – Světová deklarace o přežití, ochraně a rozvoji dětí.[3] (<http://un-documents.net/wsc-dec.htm>)

Čtyři charakteristické rysy nových lidských práv:

- všezahrnující;
- individuální;
- vrozená;
- zakládají nároky vůči státu.

Základní práva dítěte:

- prosazování nejlepšího zájmu dítěte;
- nepostradatelný význam rodiny;
- nepřípustnost diskriminace;
- maximální ochrana před nepříznivými vlivy a podmínkami (a to již před narozením);
- plná právní subjektivita dítěte;
- respektování jeho názoru, je-li to schopno formulovat;
- účast na veřejném životě;
- plnohodnotné zastoupení zájmu a prospěchu dítěte.

Odkazy

Související články

- Syndrom CAN
- Rizikové dítě, ohrožené dítě

Použitá literatura

- Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva. *Potřeby, požadavky, práva a povinnosti dětí* [online]. [cit. 2011-12-20]. <http://usm.lf1.cuni.cz/download/4p_deti.pdf>.

Reference

1. USM 1.LF,. *Potřeby a práva dítěte* [online]. [cit. 2016-03-13]. <http://usm.lf1.cuni.cz/download/4p_deti.pdf>.